of-position/tlm_assurance_advice_support_effective_gov_en.pdf
Institute of Internal Auditors. (2026). *The role of the internal audit function in enterprise risk management [Statement of position].* https://www.theiia.org/globalassets/site/resources/statements-of-position/role_of_ia_function_enterprise_risk_mgmt_en.pdf
International Organization for Standardization. (2018). ISO 31000:2018. Risk management – Guidelines. https://www.iso.org/standard/65694.html
Meidell A. & Kaarbøe K. (2017). How the enterprise risk management function influences decision-making in the organization – A field study of a large, global oil and gas company. *The British Accounting Review, 49*(1), 39–55. https://doi.org/10.1016/j.bar.2016.10.005
Mikes A. (2009). Risk management and calculative cultures. *Management Accounting Research, 20*(1), 18–40. https://doi.org/10.1016/j.mar.2008.10.005
Power M. (2009). The risk management of nothing. *Accounting, Organizations and Society, 34*(6–7), 849–855. https://doi.org/10.1016/j.aos.2009.06.001
Roussy M. & Rodrigue M. (2018). Internal audit: Is the 'third line of defense' effective as a form of governance? An exploratory study of the impression management techniques chief audit executives use in their annual accountability to the audit committee. *Journal of Business Ethics, 151*(3), 853–869. https://doi.org/10.1007/s10551-016-3263-y
Rud O. O. (2024). Investytsiinyi ryzyk-menedzhment: osoblyvosti analizu ta otsinky ryzykiv v investytsiinomu proiekti [Investment risk management: features of risk analysis and assessment in an investment project]. *Ekonomika ta suspilstvo, 70*. https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-127
Seidenfuss K.-U., Young A. & Datwani M. (2023). Integrating governance, risk and compliance? A multimethod analysis of the new Three Lines Model. *SN Business & Economics, 3*(184). https://doi.org/10.1007/s43546-023-00561-x
Trigeorgis L. & Reuer J. J. (2017). Real options theory in strategic management. *Strategic Management Journal, 38*(1), 42–63. https://doi.org/10.1002/smj.2593
Vousinas G. L. (2021). Beyond the three lines of defense: The five lines of defense model for financial institutions. *ACRN Journal of Finance and Risk Perspectives, 10*(1), 95–110. https://doi.org/10.35944/jofrp.2021.10.1.006
zakon.rada.gov.ua. (2018, June 11). Postanova Pravlinnia Natsionalnjuj banke Ukrainy «Pro zatverdzhennia Polozhennia pro orhanizatsiiu systemy upravlinnia ryzykamy v bankakh Ukrainy ta bankivskykh hruppakh» vid 11.06.2018 r. № 64 [Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine "On Approval of the Regulation on Organization of Risk Management System in Banks of Ukraine and Banking Groups" dated June 11, 2018 No. 64]. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18#Text

Дослідження не отримувало зовнішнього фінансування.
Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів.
Інструменти ШІ в підготовці цієї роботи не використовувалися.

Стаття надійшла до редакції / Received: 28.08.2026
Статтю прийнято до публікації / Accepted: 10.09.2026
Оприлюднено / Published: 18.10.2026

УДК 339.727.22:338.246.2(477)
JEL: E22; F21; F23; O19
DOI: https://doi.org/10.32983/2222-4459-2026-9-188-197

ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ЗАЛУЧЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

©2026 СОТНИК В. В.

УДК 339.727.22:338.246.2(477)
JEL: E22; F21; F23; O19

Сотник В. В. Формування економічного механізму залучення та використання прямих іноземних інвестицій в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення України

У статті досліджено теоретико-методологічні та прикладні засади формування економічного механізму залучення та використання прямих іноземних інвестицій в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення України. Встановлено, що наукові підходи переважно зосереджені на передумовах залучення іноземного капіталу, інвестиційній привабливості, державних стимулах і мінімізації ризиків, тоді як питання його подальшого результативного використання відповідно до стратегічних потреб відновлення досліджено недостатньо. Метою дослідження є поглиблення теоретико-методологічних засад формування економічного механізму залучення та використання прямих іноземних інвестицій, уточнення його змісту, складових та інструментів функціонування. Використано системний підхід, методи аналізу та синтезу, порівняння, систематизації та узагальнення, а також статистичний аналіз інвестиційних процесів в Україні у 2022–2025 рр. Обґрунтовано взаємозв'язок процесів залучення та подальшого використання іноземного капіталу в межах єдиного інвестиційного циклу. Розроблено структурно-логічну

модель, що поєднує формування інвестиційної привабливості, зниження ризиків, економічне стимулювання, стратегічне спрямування капіталу, реалізацію проєктів, післяінвестиційний супровід і моніторинг результативності. Встановлено необхідність поєднання приватного капіталу з міжнародними гарантіями, страхуванням воєнних і політичних ризиків та змішаним фінансуванням. Наукова новизна полягає в розвитку системного підходу, за якого залучення іноземного капіталу розглядається як складова повного інвестиційного циклу, орієнтованого на отримання економічних, технологічних, соціальних і структурних результатів. Практична цінність полягає в можливості використання запропонованої моделі для визначення пріоритетів інвестиційної політики, удосконалення інструментів підтримки інвесторів та оцінювання внеску прямих іноземних інвестицій у відновлення економіки України.

Ключові слова: *прямі іноземні інвестиції; економічний механізм; інвестиційна політика; воєнні ризики; змішане фінансування; повоєнне відновлення; структурна модернізація.*

Рис.: *1.* ***Табл.:*** *1.* ***Бібл.:*** *15.*

Сотник Вікторія Вікторівна *– кандидат економічних наук, старший дослідник, доцент кафедри менеджменту імені професора Й. С. Завадського, Національний університет біоресурсів і природокористування України (вул. Героїв Оборони, 15, Київ, 03041, Україна)*

E-mail: *vikasotnyk@ukr.net*

ORCID: *https://orcid.org/0000-0003-0507-2348*

UDC 339.727.22:338.246.2(477)

JEL: E22; F21; F23; O19

Sotnyk V. V. Formation of an Economic Mechanism for Attracting and Utilizing Foreign Direct Investment under Martial Law and during Ukraine's Postwar Recovery

The article examines the theoretical, methodological, and applied foundations for developing an economic mechanism for attracting and utilizing foreign direct investment under martial law and during Ukraine's postwar recovery. It is found that existing scholarly approaches primarily focus on the prerequisites for attracting foreign capital, investment attractiveness, government incentives, and risk mitigation, while insufficient attention has been paid to the subsequent effective utilization of foreign capital in accordance with the strategic priorities of recovery. The aim of the study is to advance the theoretical and methodological foundations for developing an economic mechanism for attracting and utilizing foreign direct investment and to clarify its content, components, and instruments of functioning. The study employs a system approach, methods of analysis and synthesis, comparison, systematization and generalization, as well as statistical analysis of investment processes in Ukraine during 2022–2025. The interrelationship between the attraction and subsequent utilization of foreign capital within a unified investment cycle is substantiated. A structural and logical model has been developed that integrates the enhancement of investment attractiveness, risk mitigation, economic incentives, strategic allocation of capital, implementation of investment projects, post-investment support, and performance monitoring. The necessity of combining private capital with international guarantees, insurance against wartime and political risks, and blended finance is established. The scientific novelty of the study lies in advancing a systems approach in which the attraction of foreign capital is considered an integral component of the complete investment cycle aimed at generating economic, technological, social, and structural outcomes. The practical value of the study lies in the potential application of the proposed model to determine investment policy priorities, improve investor support instruments, and assess the contribution of foreign direct investment to Ukraine's economic recovery.

Keywords: *foreign direct investment; economic mechanism; investment policy; wartime risks; blended finance; postwar recovery; structural modernization.*

Fig.: *1.* ***Tabl.:*** *1.* ***Bibl.:*** *15.*

Sotnyk Viktoriia V. *– PhD (Economics), Senior Research Stuff Member, Associate Professor of the Department of Management named after Professor I. S. Zavadsky, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (15 Heroiv Oborony Str., Kyiv, 03041, Ukraine)*

E-mail: *vikasotnyk@ukr.net*

ORCID: *https://orcid.org/0000-0003-0507-2348*

Повномасштабна війна суттєво змінила умови функціонування української економіки та характер її інвестиційних потреб. Руйнування виробничих потужностей, енергетичної, транспортної та соціальної інфраструктури, порушення логістичних зв'язків, переміщення підприємств і трудових ресурсів, а також зростання безпекових ризиків обмежують можливості внутрішнього інвестування та посилюють потребу в залученні зовнішнього капіталу. Водночас необхідність відновлення пошкоджених активів поєднується із завданнями структурної модернізації економіки, її технологічного оновлення та подальшої інтеграції до економічного простору Європейського Союзу.

Масштаби необхідних ресурсів значно перевищують можливості їх забезпечення виключно за рахунок державного фінансування та міжнародної допомоги. За результатами п'ятої Швидкої оцінки завданої шкоди та потреб на відновлення України (RDNA5) станом на 31 грудня 2025 р. потреби у відновленні та реконструкції протягом наступного десятиліття оцінювалися майже у 588 млрд дол. США.

За таких умов прямі іноземні інвестиції набувають особливого значення не лише як додаткове джерело фінансових ресурсів, а й як засіб залучення сучасних технологій, управлінських компетентностей, розширення виробничих можливостей і включення українських підприємств до міжнародних ланцюгів створення вартості. Поряд із цим залучення іноземного капіталу в умовах воєнного стану відбувається за принципово вищого рівня невизначеності. Загрози фізичної втрати активів, складність довгострокового прогнозування, воєнні та політичні ризики, територіальні диспропорції та обмежені можливості

страхування інвестицій підвищують вимоги до державної інвестиційної політики. Тому завдання полягає не лише у створенні сприятливих умов для входження іноземного капіталу, а й у формуванні системи інструментів його захисту, стимулювання та спрямування відповідно до стратегічних потреб відновлення країни.

Важливого значення при цьому набуває результативність використання прямих іноземних інвестицій. Збільшення обсягів їх надходження саме по собі не гарантує структурних змін і довгострокового економічного ефекту. Для України важливими є галузева та територіальна спрямованість іноземного капіталу, його участь у відновленні виробничої та інфраструктурної бази, створенні робочих місць, технологічній модернізації, розвитку експортоорієнтованих виробництв і формуванні нової структури економіки. Відповідно, оцінювання результативності прямих іноземних інвестицій має виходити за межі показників обсягу їх надходження та враховувати економічні, технологічні, соціальні та структурні ефекти.

Зазначене зумовлює необхідність теоретико-методологічного переосмислення економічного механізму залучення та використання прямих іноземних інвестицій. В умовах воєнного стану та майбутнього повоєнного відновлення такий механізм доцільно розглядати як цілісну систему взаємопов'язаних принципів, методів, важелів, інструментів та інституцій, яка охоплює весь інвестиційний цикл від формування передумов для прийняття інвестором рішення та входження капіталу в економіку до його спрямування, використання й оцінювання отриманих результатів. Формування такого підходу створює теоретичне підґрунтя для визначення місця прямих іноземних інвестицій у процесах відновлення та структурної трансформації економіки України.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Теоретичні та прикладні аспекти залучення прямих іноземних інвестицій досліджуються в працях багатьох вітчизняних науковців. Так, В. Варцаба розглядає особливості прямого іноземного інвестування в умовах війни, визначаючи чинники інвестиційної привабливості, перешкоди для мобілізації іноземного капіталу та напрями підвищення ефективності використання інвестиційних ресурсів [1]. Т. Гринчук зосереджує увагу на політичних, економічних, правових та інституційних детермінантах залучення прямих іноземних інвестицій [4]. Д. Васильківський та В. Вишнюк досліджують теоретико-методологічні засади формування механізму залучення іноземних інвестицій і пропонують його інтегровану побудову на основі поєднання нормативно-правової, інституційної, фінансово-економічної, організаційно-управлінської, інформаційно-аналітичної та маркетингової складових [2]. Питання державної інвестиційної політики в умовах війни та повоєнного періоду висвітлюють Н. Танасієнко, І. Врублевський, В. П'ятничка та В. Урізченко, акцентуючи на зміні інвестиційного середовища та необхідності посилення регулюючої ролі держави [8]. І. Миценко та Д. Деревянко розглядають сучасні механізми залучення іноземних інвестицій у взаємозв'язку із забезпеченням економічної безпеки, управлінням воєнними ризиками, застосуванням міжнародних гарантій та інструментів змішаного фінансування [5]. Інвестиційний підхід до повоєнного відновлення та можливості використання міжнародного досвіду в Україні досліджують В. Огородник і В. Варцаба [7].

Незважаючи на значний науковий доробок, окремі теоретико-методологічні аспекти досліджуваної проблеми залишаються недостатньо систематизованими. У наукових працях переважно досліджуються передумови та фактори залучення прямих іноземних інвестицій, інвестиційний клімат, державні стимули, інституційні бар'єри, гарантії та способи мінімізації ризиків. Значно менше уваги приділяється взаємозв'язку між залученням іноземного капіталу та його подальшим результативним використанням відповідно до стратегічних пріоритетів розвитку країни. Недостатньо розкритим залишається економічний механізм, який би поєднував ці процеси в єдину систему та охоплював не лише створення передумов для надходження капіталу, а й визначення пріоритетів його спрямування, інструменти реалізації інвестицій, післяінвестиційний супровід та оцінювання економічних, технологічних, соціальних і структурних результатів.

Особливої актуальності усунення цієї теоретико-методологічної прогалини набуває в умовах воєнного стану та підготовки України до масштабного відновлення, коли результативність інвестиційної політики має визначатися не тільки обсягами залученого іноземного капіталу, але й його внеском у відбудову, структурну модернізацію та довгострокову стійкість національної економіки.

Метою дослідження є поглиблення теоретико-методологічних засад формування економічного механізму залучення та використання прямих іноземних інвестицій, уточнення його змісту, структурних складових та інструментів функціонування з урахуванням викликів воєнного стану та стратегічних потреб повоєнного відновлення України.

ВИКЛАД ОСНОВНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Формування цілісного уявлення про економічний механізм залучення та використання прямих іноземних інвестицій потребує насамперед визначення його теоретичного змісту та встановлення взаємозв'язків між складовими, які забезпечують рух іноземного капіталу від прийняття інвестиційного рішення до отримання відповідного економічного результату. У науковій літературі зміст такого механізму розкривається з різних позицій, що зумовлено багатокомпонентністю інвестиційного процесу та відмінностями у визначенні ролі держави, інституційного середовища, економічних стимулів і результатів використання залученого капіталу.

Систематизація наявних підходів дає змогу визначити спільні та відмінні положення у трактуванні досліджуваного механізму та сформувати теоретичне підґрунтя для уточнення його змісту відповідно до сучасних умов функціонування та відновлення економіки України (*табл. 1*). Крім того, узагальнення існуючих наукових позицій дозволяє простежити трансформацію підходів до формування такого механізму від переважної орієнтації на створення сприятливих умов для надходження іноземного капіталу до врахування результативності його подальшого використання.

Таблиця 1

Систематизація сучасних наукових підходів до формування економічного механізму залучення та використання прямих іноземних інвестицій

№ з/п	Науковці, які досліджували проблематику	Основні положення щодо залучення та використання прямих іноземних інвестицій
1	В. Варцаба	У дослідженні автор розглядає залучення прямих іноземних інвестицій у контексті формування інвестиційної привабливості та мінімізації ризиків. На основі проведеного дослідження обґрунтовує необхідність адаптації інвестиційної політики до умов воєнної невизначеності та забезпечення результативного використання залучених ресурсів у процесі відновлення економіки
2	Д. Васильківський, В. Вишнюк	Науковці розглядають механізм залучення іноземних інвестицій як інтегровану систему нормативно-правових, інституційних, фінансово-економічних, організаційно-управлінських, інформаційно-аналітичних і маркетингових складових. На основі проведеного дослідження обґрунтовують необхідність їх узгодженої взаємодії для активізації інвестиційних процесів, модернізації та структурної трансформації економіки
3	Т. Гринчук	Автор розглядає формування передумов для залучення прямих іноземних інвестицій через сукупність політичних, економічних, правових та інституційних чинників. За результатами дослідження визначає, що стабільність і передбачуваність інвестиційного середовища безпосередньо впливають на прийняття іноземними інвесторами рішень щодо вкладення капіталу
4	Н. Танасієнко, І. Врублевський, В. П'ятничка, В. Урізченко	Автори досліджують роль державної інвестиційної політики у формуванні умов для залучення іноземного капіталу. За результатами дослідження акцентують увагу на необхідності вдосконалення нормативно-правового середовища, використання економічних інструментів стимулювання та адаптації державної політики до особливостей воєнного та повоєнного періодів
5	І. Миценко, Д. Деревянко	Науковці розглядають механізм залучення прямих іноземних інвестицій у взаємозв'язку із забезпеченням економічної безпеки держави. На основі проведеного дослідження обґрунтовують доцільність поєднання інвестиційних стимулів зі страхуванням воєнних ризиків, міжнародними гарантіями, інструментами змішаного фінансування та захистом стратегічних активів
6	В. Огородник, В. Варцаба	Автори розглядають інвестиційне забезпечення повоєнного відновлення крізь призму використання міжнародного досвіду та його адаптації до українських умов. За результатами проведеного дослідження визначають необхідність створення довгострокових передумов для участі приватного іноземного капіталу у відновленні, модернізації та подальшому розвитку національної економіки

Джерело: побудовано автором з використанням [1; 2; 4; 5; 7; 8].

Систематизація представлених наукових підходів свідчить про поступове розширення змісту економічного механізму залучення прямих іноземних інвестицій. Якщо традиційно його формування пов'язувалося переважно зі створенням сприятливого інвестиційного клімату, застосуванням фінансових і податкових стимулів та вдосконаленням нормативно-правового забезпечення, то в сучасних дослідженнях дедалі більшого значення набувають інституційна спроможність держави, управління ризиками, захист інвесторів і стратегічних активів, страхування воєнних ризиків, міжнародні гарантії, змішане фінансування та післяінвестиційний супровід. Це засвідчує перехід від вузького розуміння механізму як способу стимулювання надходження капіталу до його системного трактування, що враховує сукупність умов, суб'єктів та інструментів, які визначають перебіг інвестиційного процесу.

Варто зауважити, що проведений аналіз показує певну асиметричність наявних підходів. Основна увага зосереджується на передумовах прийняття іноземним інвестором рішення, формуванні інвестиційної привабливості країни та використанні інструментів, здатних знизити ризики входження капіталу. Натомість подальше спрямування залучених ресурсів, їх включення у процеси відновлення та модернізації економіки, супровід уже реалізованих інвестиційних проєктів і визначення отриманих результатів розглядаються менш комплексно. За такого підходу обсяг залучених інвестицій фактично перетворюється на основний критерій результативності інвестиційної політики, хоча сам по собі він не відображає характеру впливу іноземного капіталу на розвиток національної економіки [3].

Зазначена проблема є особливо актуальною для України, оскільки в умовах воєнного стану та майбутнього масштабного відновлення залучення іноземного капіталу не може розглядатися як самоціль. Важливим є не лише забезпечення його надходження, а й відповідність напрямів інвестування стратегічним потребам держави. Іноземні інвестиції мають сприяти відновленню та модернізації виробничих потужностей і критичної інфраструктури, технологічному оновленню підприємств, розвитку секторів із високою доданою вартістю, створенню робочих місць, посиленню експортного потенціалу та включенню українських підприємств до європейських і глобальних ланцюгів створення вартості. Відповідно, виникає необхідність узгодження інтересів іноземного інвестора, для якого визначальними є прийнятний рівень ризику, прогнозованість умов діяльності та очікувана дохідність, із довгостроковими пріоритетами структурної трансформації національної економіки.

З огляду на це економічний механізм залучення та використання прямих іноземних інвестицій доцільно визначити як цілісну систему взаємопов'язаних принципів, методів, важелів, інструментів та інституцій, функціонування яких забезпечує формування умов для прийняття іноземним інвестором інвестиційного рішення, входження капіталу в національну економіку, його захист і спрямування у стратегічно важливі сфери, реалізацію та супровід інвестиційних проєктів, а також оцінювання економічних, технологічних, соціальних і структурних результатів використання залучених ресурсів. Таке трактування дозволяє виділити в межах єдиного економічного механізму дві взаємопов'язані складові. Перша пов'язана із залученням прямих іноземних інвестицій і охоплює формування інвестиційної привабливості, забезпечення нормативно-правових та інституційних умов, зменшення і розподіл ризиків, економічне стимулювання, інвестиційну промоцію та організаційний супровід входження капіталу. Друга стосується використання залучених інвестицій і передбачає визначення пріоритетних напрямів їх спрямування, реалізацію інвестиційних проєктів, трансфер технологій, локалізацію виробництва, взаємодію з національним бізнесом, післяінвестиційний супровід та створення умов для реінвестування. Взаємодія цих складових дає змогу забезпечити безперервність інвестиційного процесу та пов'язати залучення ресурсів із конкретними результатами їх використання.

При цьому функціонування механізму не завершується реалізацією інвестиційного проєкту. Необхідною його складовою є моніторинг отриманих результатів за системою кількісних і якісних характеристик, які відображають не тільки обсяг вкладеного капіталу, але й створену додану вартість, зайнятість, технологічне оновлення, експортні можливості, розвиток територій, масштаби реінвестування та внесок інвестицій у структурні зміни. Результати такого оцінювання формують зворотний зв'язок, на основі якого можуть коригуватися державна інвестиційна політика, система стимулів, механізми мінімізації ризиків та пріоритети спрямування іноземного капіталу. Завдяки цьому економічний механізм набуває адаптивного характеру та здатності реагувати на зміну умов.

Взаємозв'язок зазначених складових, суб'єктів, принципів, інструментів та етапів інвестиційного процесу покладено в основу структурно-логічної моделі, яка поєднує механізми залучення та використання прямих іноземних інвестицій із системою оцінювання їх результативності та зворотного коригування інвестиційної політики. Модель

економічного механізму залучення та використання прямих іноземних інвестицій в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення України представлена на *рис. 1*. Запропонована модель відображає послідовність функціонування економічного механізму, за якої залучення прямих іноземних інвестицій виступає не кінцевою метою, а передумовою отримання ширших результатів для національної економіки. Її принциповою особливістю є поєднання процесів формування інвестиційної привабливості та зниження ризиків із подальшим стратегічним спрямуванням капіталу, реалізацією інвестиційних проєктів і післяінвестиційним супроводом. Включення до механізму системи моніторингу дозволяє оцінювати його результативність за економічними, технологічними, соціальними та

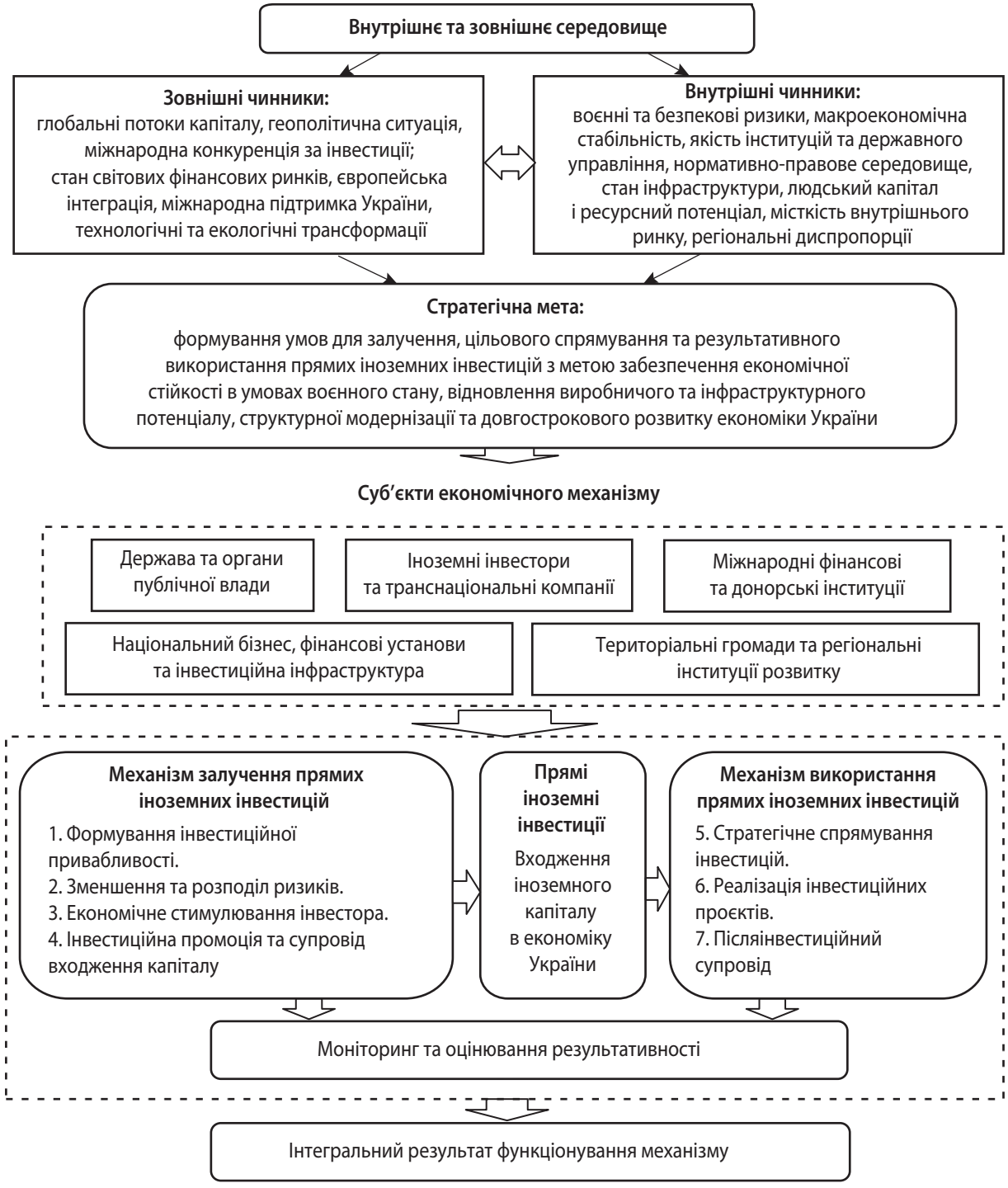

Рис. 1. Структурно-логічна модель функціонування економічного механізму залучення та використання прямих іноземних інвестицій в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення України

Джерело: побудовано автором.

структурними параметрами, а зворотний зв'язок забезпечує можливість коригування інструментів і пріоритетів інвестиційної політики відповідно до отриманих результатів та зміни умов зовнішнього і внутрішнього середовища.

Для визначення практичних можливостей реалізації запропонованої моделі доцільно проаналізувати сучасні тенденції прямого іноземного інвестування та перспективи їх зміни в процесі відновлення економіки України. Інвестиційні процеси у 2022–2025 рр. формувалися під одночасним впливом безпекових ризиків, значних потреб у капіталі та поступової адаптації бізнесу до функціонування в умовах війни. Найбільш різке погіршення відбулося у 2022 р., коли приплив прямих іноземних інвестицій скоротився до мінімального рівня від початку повномасштабного вторгнення. У 2023 р. відбулося помітне відновлення інвестиційної активності, однак у 2024–2025 рр. її динаміка залишалася нестійкою. Така траєкторія дає підстави характеризувати сучасний етап не як повноцінне відновлення іноземного інвестування, а як поступову адаптацію інвесторів до тривалого функціонування української економіки за високого рівня ризику. Показовим є й те, що НБУ у 2026 р. уточнив статистику прямих іноземних інвестицій за 2022–2025 рр. у зв'язку з відновленням статистичної звітності та розширенням інформаційної бази, що підвищило повноту оцінювання фактичних операцій із прямими інвестиціями [6].

Масштаб інвестиційного дефіциту значно більше проявляється при зіставленні фактичної активності приватного капіталу з потребами майбутньої відбудови. За результатами RDNA5 сукупна вартість відновлення та реконструкції України протягом наступного десятиліття оцінюється майже у 588 млрд дол. США [13]. За умов суто розрахункового рівномірного розподілу це становить близько 58,8 млрд дол. США щорічно. Навіть суттєве нарощування прямих іноземних інвестицій порівняно з рівнем 2022–2025 рр. не дозволить самостійно покрити такий обсяг потреб. Відповідно, ключовим завданням стає не заміщення державного та міжнародного фінансування приватним капіталом, а формування комбінованої моделі, у межах якої бюджетні кошти, ресурси міжнародних фінансових організацій, гарантії та гранти створюватимуть умови для мобілізації значно більшого обсягу приватних інвестицій.

Ознаки переходу до такої моделі вже простежуються у функціонуванні Ukraine Investment Framework. Його фінансова спроможність становить 9,6 млрд євро, з яких 7,8 млрд євро припадає на гарантійне покриття, а 1,8 млрд євро – на грантове змішане фінансування [9]. Розрахунковий потенціал механізму передбачає мобілізацію до 40 млрд євро державних і приватних інвестицій. Станом на середину 2026 р. розподілені 8,5 млрд євро гарантій і грантів були пов'язані з можливістю залучення близько 25,7 млрд євро інвестицій [9]. Таким чином, одне євро гарантійного та грантового ресурсу потенційно забезпечує близько трьох євро загального фінансування. Для повоєнного відновлення такий мультиплікаційний ефект є принципово важливим, оскільки дозволяє використовувати обмежені публічні ресурси не лише для безпосереднього фінансування проєктів, а передусім для зниження їх ризиковості та залучення приватного капіталу.

Структурні зміни інвестиційного механізму підтверджуються і практикою фінансування конкретних проєктів. У червні 2026 р. Групою Світового банку та її партнерами було представлено нові інструменти мобілізації приватних інвестицій для відновлення України [14]. Зокрема, програма Renewable Acceleration and Market Development for Ukraine передбачає створення близько 1000 МВт нових енергетичних і акумулюючих потужностей із потенціалом залучення приблизно 1,5 млрд євро приватних інвестицій. Одночасно IFC сформувала пакети фінансування на 70 млн та 50 млн євро для проєктів у сфері вітрової енергетики [15]. Енергетика в цьому випадку демонструє характерну для майбутнього відновлення модель, зокрема міжнародне фінансування та гарантії зменшують початковий ризик, тоді як приватний капітал забезпечує масштабування проєкту та формування нових виробничих потужностей.

Збереження воєнних ризиків визначатиме структуру інструментів залучення капіталу щонайменше в коротко- та середньостроковій перспективі. Із початку повномасштабного вторгнення до середини 2026 р. MIGA забезпечила близько 948 млн дол. США покриття політичних ризиків для інвестицій в Україну, включно з понад 600 млн дол. США нових гарантій [10]. Одночасно IFC станом на квітень 2026 р. забезпечила майже 3,1 млрд дол. США фінансування для України, з яких 1,84 млрд дол. США становили власні ресурси корпорації, а 1,19 млрд дол. США було мобілізовано з інших джерел; ще близько 970 млн дол. США припадало на ресурси змішаного фінансування міжнародних партнерів. Співвідношення цих показників свідчить про поступове формування моделі, за якої міжнародні інституції виконують не лише функцію безпосереднього фінансування, а й беруть на себе частину ризику, створюючи можливість для входження приватних інвесторів.

Перспективи наступного етапу прямого іноземного інвестування пов'язані також зі зміною його галузевої структури. Найбільший потенціал матимуть енергетика, транспорт і логістика, переробна промисловість, агропродовольчий сектор, цифрові технології, будівництво та стратегічні виробництва. Саме на енергетику, виробництво, агробізнес, цифрову та зелену трансформацію, людський капітал і стратегічні галузі орієнтуються інструменти Ukraine Investment Framework [12]. Водночас міжнародний досвід і фактична реалізація інвестиційних проєктів в Україні у 2022–2025 рр. показують, що навіть за умов війни іноземні компанії не лише зберігають присутність, а й реалізують окремі нові виробничі проєкти. OECD, зокрема, відзначає інвестиції в деревообробку, виробництво будівельних матеріалів і споживчих товарів, що свідчить про наявність сегментів, у яких довгостроковий потенціал українського ринку частково компенсує поточний рівень ризику [11].

Середньострокова перспектива, відповідно, полягає не у простому відновленні обсягів іноземного капіталу, втрачених після початку повномасштабної війни. Масштаб потреб у 588 млрд дол. США потребує переходу до якісно іншої інвестиційної моделі, заснованої на масштабуванні гарантій, страхуванні воєнних ризиків, змішаному фінансуванні та формуванні підготовленого портфеля проєктів для приватних інвесторів. Поступове зниження безпекових ризиків здатне створити додатковий імпульс для відкладених інвестиційних рішень, тоді як європейська інтеграція розширюватиме можливості локалізації виробництва та включення українських підприємств до європейських ланцюгів створення вартості. За таких умов результативність прямих іноземних інвестицій доцільно визначати не лише за темпами їх приросту, а за створеною доданою вартістю, трансфером технологій, експортним ефектом, зайнятістю, обсягами реінвестування та внеском у структурну модернізацію економіки.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дало змогу поглибити теоретико-методологічні засади формування економічного механізму залучення та використання прямих іноземних інвестицій в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення України. Обґрунтовано доцільність його розгляду як цілісної системи, що поєднує створення передумов для входження іноземного капіталу, зменшення та розподіл ризиків, економічне стимулювання, стратегічне спрямування інвестицій, реалізацію проєктів, післяінвестиційний супровід і оцінювання отриманих результатів. На цій основі розроблено структурно-логічну модель функціонування механізму, особливістю якої є взаємозв'язок процесів залучення та використання іноземного капіталу із системою моніторингу та зворотного коригування інвестиційної політики.

Аналіз інвестиційних процесів у 2022–2025 рр. засвідчив збереження високої залежності активності іноземних інвесторів від безпекових ризиків та нестійкість її відновлення. Поряд із цим потреби у відбудові та реконструкції України, оцінені майже у 588 млрд дол. США, визначають необхідність суттєвого розширення участі приватного капіталу. Перспективи його мобілізації пов'язані з розвитком міжнародних гарантій, страхуванням воєнних і політичних ризиків, змішаним фінансуванням і використанням можливостей Ukraine Investment Framework. Пріоритетними напрямами інвестування мають стати енергетика, транспорт і логістика, переробна промисловість, агропродовольчий сектор, цифрові технології та стратегічні виробництва.

Подальший розвиток прямого іноземного інвестування має орієнтуватися не лише на збільшення обсягів залученого капіталу, а й на підвищення результативності його використання. Визначальними критеріями мають стати створення доданої вартості та робочих місць, технологічне оновлення, трансфер технологій, зростання експорту, реінвестування та внесок у структурну модернізацію економіки. Реалізація такого підходу сприятиме перетворенню прямих іноземних інвестицій на один із системних чинників повоєнного відновлення, підвищення конкурентоспроможності та поглиблення європейської інтеграції України. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Варцаба В. В. Прямі іноземні інвестиції в Україні: воєнний контекст. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. 2024. Вип. 1. С. 201–209. DOI: https://doi.org/10.24144/2409-6857.2024.1(63).201-209
2. Васильківський Д., Вишнюк В. Формування механізму залучення іноземних інвестицій. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія «Економічні науки»*. 2025. № 3. Т. 2. С. 378–382. DOI: https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-342-3(2)-57
3. Гожик М. С. Прямі іноземні інвестиції в умовах воєнних ризиків: досвід України та інших постконфліктних економік. *Підприємництво і торгівля*. 2026. № 49. С. 39–47. DOI: https://doi.org/10.32782/2522-1256-2026-49-4
4. Гринчук Т. П. Прямі іноземні інвестиції в економіці України: стан та фактори, що впливають на

процес їх залучення. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія «Економічні науки»*. 2024. № 2. С. 306–309.
DOI: https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-328-37

5. Миценко І. М., Деревянко Д. С. Формування механізму залучення прямих іноземних інвестицій як чинника економічної безпеки України. *Актуальні проблеми інноваційної економіки та права*. 2026. № 3. С. 129–135.
DOI: https://doi.org/10.36887/2524-0455-2026-3-23
6. Національний банк України. Статистика зовнішнього сектору. Прямі інвестиції. URL: https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external
7. Огородник В. О., Варцаба В. В. Інвестиційний підхід до відновлення економіки після військових конфліктів: світовий досвід і перспективи для України. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. 2025. № 1. С. 142–149.
DOI: https://doi.org/10.24144/2409-6857.2025.1(65).142-149
8. Танасієнко Н., Врублевський І., П'ятничка В., Урізченко В. Державна інвестиційна політика в Україні в умовах війни та повоєнного періоду. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2024. № 1. С. 321–326.
DOI: https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-326-50
9. European Commission. Ukraine Investment Framea work. European Neighbourhood Policy and Enlargement Negotiations. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/countries/ukraine/ukraine-investment-framework_en
10. Multilateral Investment Guarantee Agency. MIGA's Support for Ukraine. Washington, DC : World Bank Group. URL: https://www.miga.org/ukraine
11. Supporting Ukraine to Design and Implement More Efficient Investment Incentive Policies. *OECD*. 26.03.2026. URL: https://www.oecd.org/en/publications/supporting-ukraine-to-design-and-implement-more-efficient-investment-incentive-policies_49f00bcb-en.html
12. United Nations Conference on Trade and Development. World Investment Report 2025: International Investment in the Digital Economy. Country Fact Sheet: Ukraine. URL: https://unctad.org/publication/world-investment-report-2025
13. World Bank, Government of Ukraine, European Commission, United Nations. Ukraine – Fifth Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA5): February 2022 – December 2025. Washington, DC : World Bank, 2026. URL: https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/099022026094036395
14. World Bank Group. New World Bank Group Support Will Help Mobilize Investment for Ukraine's Recovery. 29 June 2026. URL: https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2026/06/29/new-world-bank-group-support-will-help-mobilize-investment-for-ukraine-recovery
15. World Bank Group. Donor Financing Mechanisms for Supporting Ukraine. 13 April 2026. URL: https://www.worldbank.org/en/brief/2026/04/13/world-bank-group-donor-financing-mechanisms-for-supporting-ukraine

REFERENCES

European Commission. *Ukraine Investment Framework. European Neighbourhood Policy and Enlargement Negotiations*. https://enlargement.ec.europa.eu/countries/ukraine/ukraine-investment-framework_en

Hozhyk M. S. (2026). Priami inozemni investytsii v umovakh voiennykh ryzykiv: dosvid Ukrainy ta inshykh postkonfliktnykh ekonomik [Foreign direct investment under war risks: experience of Ukraine and other post-conflict economies]. *Pidpryiemnytstvo i torhivlia, 49*, 39–47.
https://doi.org/10.32782/2522-1256-2026-49-4

Hrynchuk T. P. (2024). Priami inozemni investytsii v ekonomitsi Ukrainy: stan ta faktory, shcho vplyvaiut na protses yikh zaluchennia [Foreign direct investment in the economy of Ukraine: status and factors influencing the process of their attraction]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Seriia «Ekonomichni nauky», 2* (328), 306–309.
https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-328-37

Multilateral Investment Guarantee Agency. *MIGA's Support for Ukraine*. Washington, DC: World Bank Group. https://www.miga.org/ukraine

Mytsenko I. M. & Derevianko D. S. (2026). Formuvannia mekhanizmu zaluchennia priamykh inozemnykh investytsii yak chynnyka ekonomichnoi bezpeky Ukrainy [Formation of the mechanism for attracting foreign direct investment as a factor of economic security of Ukraine]. *Aktualni problemy innovatsiinoi ekonomiky ta prava, 3*, 129–135.
https://doi.org/10.36887/2524-0455-2026-3-23

Natsionalnyi bank Ukrainy. *Statystyka zovnishnoho sektoru. Priami investytsii* [External sector statistics. Direct investment]. https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external

OECD. (2026, March 26). *Supporting Ukraine to Design and Implement More Efficient Investment Incentive Policies*. https://www.oecd.org/en/publications/supporting-ukraine-to-design-and-implement-more-efficient-investment-incentive-policies_49f00bcb-en.html

Ohorodnyk V. O. & Vartsaba V. V. (2025). Investytsiinyi pidkhid do vidnovlennia ekonomiky pislia viiskovykh konfliktiv: svitovyi dosvid i perspektyvy dlia Ukrainy [Investment approach to economic recovery after military conflicts: world experience and prospects for Ukraine]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriia «Ekonomika», 1* (65), 142–149.
https://doi.org/10.24144/2409-6857.2025.1(65).142-149

Tanasiienko N., Vrublevskyi I., Piatnychka V. & Urizchenko V. (2024). Derzhavna investytsiina polityka v Ukraini v umovakh viiny ta povoiennoho periodu [State investment policy in Ukraine during the war and post-war period]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky, 1* (326), 321–326. https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-326-50

United Nations Conference on Trade and Development. (2025). *World Investment Report 2025: International Investment in the Digital Economy*. Country Fact Sheet: Ukraine. https://unctad.org/publication/world-investment-report-2025

Vartsaba V. V. (2024). Priami inozemni investytsii v Ukraini: voiennyi kontekst [Foreign direct investment in Ukraine: military context]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriia «Ekonomika», 1* (63), 201–209. https://doi.org/10.24144/2409-6857.2024.1(63).201-209

Vasylkivskyi D. & Vyshniuk V. (2025). Formuvannia mekhanizmu zaluchennia inozemnykh investytsii [Formation of the mechanism for attracting foreign investment]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Seriia «Ekonomichni nauky», 2*(3), 378–382. https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-342-3(2)-57

World Bank Group. (2026, April 13). *Donor Financing Mechanisms for Supporting Ukraine*. https://www.worldbank.org/en/brief/2026/04/13/world-bank-group-donor-financing-mechanisms-for-supporting-ukraine

World Bank Group. (2026, June 29). *New World Bank Group Support Will Help Mobilize Investment for Ukraine's Recovery*. https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2026/06/29/new-world-bank-group-support-will-help-mobilize-investment-for-ukraine-recovery

World Bank, Government of Ukraine, European Commission & United Nations (2026). *Ukraine – Fifth Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA5): February 2022 – December 2025*. Washington, DC: World Bank. https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/099022026094036395

Дослідження не отримувало зовнішнього фінансування.

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів.

Інструменти ШІ в підготовці цієї роботи не використовувалися.

Стаття надійшла до редакції / Received: 13.09.2026
Статтю прийнято до публікації / Accepted: 26.09.2026
Оприлюднено / Published: 18.10.2026

УДК 005.8:330.322.01:004.85
JEL: C53; G17; G31; O22
DOI: https://doi.org/10.32983/2222-4459-2026-9-197-210

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ МАШИННОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ ПРОГНОЗУВАННЯ ВІДХИЛЕНЬ БЮДЖЕТУ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЄКТУ

©2026 **ПРОНЯКІН Є. В., ПРОНОЗА П. В.**

УДК 005.8:330.322.01:004.85
JEL: C53; G17; G31; O22

Пронякін Є. В., Проноза П. В. Застосування методів машинного навчання для прогнозування відхилень бюджету інвестиційного проєкту

Статтю присвячено обґрунтуванню методичного підходу до прогнозування відхилень бюджету інвестиційного проєкту на основі методів машинного навчання та розробленню механізму його інтеграції в систему фінансового контролінгу. Актуальність зумовлена системним характером перевищення кошторисної вартості, стійкість якого не зменшилася попри тривалий розвиток інструментарію кошторисного нормування, та реактивною природою наявних методів фінансового контролю, що генерують сигнал після матеріалізації відхилення у грошових потоках. Систематизовано науковий доробок із застосування машинного навчання до задач прогнозування вартості проєктів і встановлено, що він зосереджений на регресійній постановці, яка не відповідає операційним потребам фінансового контролінгу. Запропоновано переформулювання задачі у класифікаційну: модель оцінює умовну ймовірність виходу накопиченого відхилення за поріг фінансової суттєвості на визначеному горизонті попередження, причому поріг прив'язується до коефіцієнта резерву на непередбачені витрати, що надає йому прямого економічного змісту. Отримано аналітичний вираз оптимального порога ухвалення рішення через співвідношення вартостей помилок класифікації. Доведено, що загальноприйнятий поріг 0,5 економічно виправданий лише за припущення про рівновартісність хибнопозитивних і хибнонегативних помилок, яке в інвестиційному контексті не виконується, а сам поріг є проєктно-специфічним і залежить від структури фінансування, вартості капіталу та розміру резерву. Показано, що застосування синтетичного доповнення міноритарного класу без наступного перекалібрування ймовірностей руйнує економічну інтерпретацію порога. Обґрунтовано процедуру валідації, що усуває дві форми витоку інформації, характерні для панельних даних проєктного обліку, – групову залежність спостережень одного проєкту та доступ моделі до майбутніх макрофінансових режимів – і передбачає стратифіковане оцінювання за стадіями реалізації. Специфіковано простір предикторів із виокремленням макрофінансового блоку, критичного для умов високої інфляційної та курсової волатильності.

Ключові слова: *фінансове управління; інвестиційний проєкт; управління інвестиційними проєктами; машинне навчання.*
Табл.: *5.* ***Формул:*** *8.* ***Бібл.:*** *30.*